

เข็มทิศหกทิศของกระบวนทัศน์การวิจัยในบริบททางรัฐประศาสนศาสตร์ และสังคมศาสตร์*

THE SIX-DIRECTIONAL COMPASS OF RESEARCH PARADIGMS IN THE CONTEXT OF PUBLIC ADMINISTRATION AND SOCIAL SCIENCES

ภัสรชนกพรณ อนุชาติไชย¹, อนันต์ ธรรมชาลัย², ปรัชญา ปิยะมโนธรรม³ และ ตรีลพธ์ ฐูปกระจ่าง⁴

Phaschanokphan Anuchatchai¹, Anan Thamchalai², Prachaya Piyamanotham³ and Trelup Toopgrajank⁴

¹⁻⁴คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

¹⁻⁴North Bangkok University, Thailand

Corresponding Author's Email: phaschanokphan.a@gmail.com

วันที่รับบทความ : 3 มกราคม 2569; วันที่แก้ไขบทความ 19 มกราคม 2569; วันที่ตอบรับบทความ : 21 มกราคม 2569

Received 3 January 2026; Revised 19 January 2026; Accepted 21 January 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ นำเสนอการศึกษาวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์และสังคมศาสตร์ในปัจจุบันมีการพัฒนาองค์ความรู้ผ่านกระบวนทัศน์ “เข็มทิศหกทิศ” เพื่อกำหนดตำแหน่งปรัชญาการวิจัยให้ชัดเจน โดยเฉพาะมิติวิพากษ์นิยมและสร้างสรรค์นิยมที่มุ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงอำนาจและวาทกรรมในองค์การภาครัฐ ด้านแนวทางการวิจัยได้พัฒนา “แนวทางแบบหมุนเวียน” ที่บูรณาการวิธีนัยและอุปนัยให้สอดคล้องกับพลวัตของนโยบายสาธารณะ พร้อมทั้งใช้การวิจัยแบบสะท้อนคิดเพื่อตระหนักถึงค่านิยมของผู้วิจัย สำหรับกลยุทธ์การวิจัยเน้นความเฉพาะเจาะจงในบริบทภาครัฐ อาทิ การวิจัยเชิงนโยบายและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ให้ความสำคัญกับมิติทางการเมืองและสังคมเหนือกว่าการวิจัยทางธุรกิจทั่วไป ในส่วนของทางเลี้ยววิถีวิทยาได้มุ่งเน้น

Citation:

* ภัสรชนกพรณ อนุชาติไชย, อนันต์ ธรรมชาลัย, ปรัชญา ปิยะมโนธรรม และ ตรีลพธ์ ฐูปกระจ่าง. (2569). เข็มทิศหกทิศของกระบวนทัศน์การวิจัยในบริบททางรัฐประศาสนศาสตร์และสังคมศาสตร์. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(1), 435-454. Phaschanokphan Anuchatchai, Anan Thamchalai, Prachaya Piyamanotham and Trelup Toopgrajank. (2026).

The Six-Directional Compass Of Research Paradigms In The Context Of Public Administration And Social Sciences. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(1), 435-454.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

การบูรณาการเชิงพหุระดับและเชิงสหวิทยาการเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่ซับซ้อน ตั้งแต่ระดับพฤติกรรมปัจเจกบุคคลไปจนถึงโครงสร้างเชิงสถาบันในระดับมหภาค ขณะที่ขอบเขตเวลาได้พัฒนารูปแบบการติดตามวงจรนโยบายเชิงยาวนานและการเปรียบเทียบข้ามช่วงเวลาเพื่อวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในระยะยาว ท้ายที่สุดด้านเทคนิคและกระบวนการได้นำเครื่องมือเฉพาะทาง เช่น การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เครือข่ายทางสังคม และวาทกรรม มาใช้เพื่อทำความเข้าใจโครงสร้างและบรรทัดฐานที่ขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะอย่างถ่องแท้

คำสำคัญ: เชื่อมทิศทัศน์, กระบวนทัศน์การวิจัย, รัฐประศาสนศาสตร์, สังคมศาสตร์

Abstract

This academic article presents the contemporary development of knowledge in Public Administration and Social Science research through the “Six-Direction Compass” paradigm, designed to clearly delineate research philosophical positions. Particular emphasis is placed on Critical Theory and Constructivism, which aim to analyze power relations and discourse within public organizations—dimensions that distinguish this field from business research. Regarding research approaches, the “Circular Approach” has been developed to integrate deductive and inductive methods, aligning with the dynamics of public policy, complemented by a “Reflexive Approach” that accounts for the researcher’s values and social positioning.

Research strategies are tailored to the public sector context, such as Policy Research and Participatory Action Research, which prioritize political and social dimensions over conventional business research. In terms of methodological choices, the focus is on “Multi-level Integration” and “Interdisciplinary Integration” to explain complex phenomena ranging from individual behavior to macro-level institutional structures. Furthermore, time horizons have evolved to include “Policy Cycle Tracking” and “Cross-temporal Comparative Studies” to analyze long-term trends and transformations. Finally,

specialized techniques—including Stakeholder Analysis, Social Network Analysis, and Discourse Analysis—are employed to comprehensively understand the structures and norms that drive public policy.

Keywords: Six-Direction Compass, Research Paradigms, Public Administration, Social Science

บทนำ

กระบวนทัศน์การวิจัย (Research Paradigm) เป็นกรอบความคิดที่สำคัญที่ใช้ในการชี้นำกระบวนการวิจัยในทุกขั้นตอนตั้งแต่การกำหนดคำถามวิจัย การเลือกวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ไปจนถึงการตีความผลลัพธ์ที่ได้จากการทำความเข้าใจองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เป็นส่วนประกอบของกระบวนทัศน์การวิจัยจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากช่วยให้นักวิจัยสามารถออกแบบงานวิจัยที่มีความสอดคล้องกับคำถามวิจัยและสามารถตอบคำถามดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความสำคัญของกระบวนทัศน์การวิจัย มีได้ช่วยในของการเลือกวิธีการวิจัยที่เหมาะสมเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและขอบเขตของการศึกษา ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพและความน่าเชื่อถือของผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย ซึ่งการทำความเข้าใจองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ประกอบกันเป็นกระบวนทัศน์การวิจัยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการออกแบบงานวิจัยที่สามารถตอบสนองต่อคำถามวิจัยในบริบททางรัฐประศาสนศาสตร์และสังคมศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทของการศึกษา

บทความวิชาการนี้ประกอบด้วย 3 ส่วนสำคัญ ส่วนแรก บทนำ ส่วนที่สอง ส่วนของเนื้อหาประกอบด้วย เหมทศหทศของกระบวนทัศน์การวิจัย แนวคิดกระบวนทัศน์ในการวิจัยภายใต้กรอบแนวคิด Research Onion และ กรอบแนวคิด Research Onion 6 ประการ ในบริบทของรัฐประศาสนศาสตร์และสังคมศาสตร์ และส่วนสุดท้ายคือ สรุป โดยบทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบาย แนวคิดเหมทศหทศของกระบวนทัศน์การวิจัยในบริบททางรัฐประศาสนศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วยหลักการสำคัญ 6 ประการของกระบวนทัศน์การวิจัยตามกรอบแนวคิด “Research Onion” ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจถึงปัจจัยต่าง ๆ จุดแข็งและข้อจำกัดของแต่ละทศในบริบททางรัฐประศาสนศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ในการพิจารณาเลือกกระบวนทัศน์การวิจัยอย่างเหมาะสมสำหรับนักวิจัย อีกทั้งยังสามารถประยุกต์ใช้แนวทาง

เหล่านี้ในการออกแบบและดำเนินการวิจัยที่มีคุณภาพและตอบสนองต่อปัญหาหรือความต้องการในสาขาวิชาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความหมายของเข็มทิศหกทิศของกระบวนการวิจัย

แนวคิด “เข็มทิศหกทิศ” (Six-Directional Compass) ในเชิงวิชาการด้านระเบียบวิธีวิจัย เป็นคำที่ใช้เปรียบเปรยถึงโมเดล Research Onion ซึ่งพัฒนาโดย Saunders, Lewis & Thornhill โดยมีนักวิชาการได้ Saunders, Lewis & Thornhill (2009) ในฐานะผู้ริเริ่มโมเดลต้นแบบ นักวิชาการกลุ่มนี้ให้ ความหมายขององค์ประกอบทั้ง 6 ชั้น คือ “กระบวนการตัดสินใจเชิงระเบียบวิธีที่สอดคล้องกัน” ซึ่งช่วยให้นักวิจัยสามารถวางรากฐานตั้งแต่จุดเริ่มต้นความรู้ไปจนถึงวิธีปฏิบัติจริง เพื่อให้งานวิจัยมีความเที่ยงตรง (Validity) จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า งานวิจัยด้านรัฐประศาสนศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งมีความซับซ้อนทั้งเชิงโครงสร้าง อำนาจ และวัฒนธรรม ที่มีความซับซ้อนจำเป็นต้องอาศัยกรอบแนวคิดที่มีโครงสร้างชัดเจนและยืดหยุ่นในการกำหนดทิศทางการวิจัย หนึ่งในแนวคิดที่ได้รับการประยุกต์ใช้อย่างแพร่หลายคือ “เข็มทิศหกทิศ” (Six-Directional Compass) หมายถึงกรอบแนวคิดแบบบูรณาการที่ใช่ว่าโครงสร้างและแนวทางการวิจัยอย่างเป็นระบบ โดยต่อยอดจากโมเดล Research Onion ของ Saunders, (Lewis & Thornhill, 2009) ซึ่งเปรียบเทียบกระบวนการวิจัยกับการปอกหัวหอมทีละชั้น โดยเน้นให้แต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์และสอดคล้องกันทั้งในเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ (Creswell, 2014; Mackenzie & Knipe, 2006) แนวคิดนี้ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ปรัชญาการวิจัย แนวทางการวิจัย กลยุทธ์วิจัย ทางเลือกวิธีวิทยา ขอบเขตเวลา และเทคนิคการวิจัย ซึ่งสะท้อนถึงความเข้าใจเชิงลึกในกระบวนการทัศน์และความสัมพันธ์ของวิธีการ (Guba & Lincoln, 1994) กล่าวว่าการเลือกแต่ละองค์ประกอบต้องตั้งอยู่บนฐานของระบบความเชื่อเชิงปรัชญาที่เชื่อมโยงกับลักษณะของปรากฏการณ์ที่ศึกษา

สรุปได้ว่า เข็มทิศหกทิศจึงมิใช่เพียงชุดของแนวคิดเชิงปรัชญาเท่านั้นแต่เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้นักวิจัยในศาสตร์รัฐประศาสนศาสตร์และสังคมศาสตร์สามารถออกแบบการวิจัยอย่างรอบด้าน มีความสอดคล้องทั้งในเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ อีกทั้งยังเปิดพื้นที่ให้การวิจัยมีความยืดหยุ่น ลุ่มลึก และสัมพันธ์กับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

กระบวนการค้นคว้าวิจัยในบริบททางรัฐประศาสนศาสตร์และสังคมศาสตร์

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมทางทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการค้นคว้าวิจัยที่ประยุกต์ใช้ทางรัฐประศาสนศาสตร์และในสังคมศาสตร์ พบว่า กรอบแนวคิด Research Onion ซึ่งพัฒนาโดย (Saunders, Lewis & Thornhill, 2009) ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในฐานะเครื่องมือที่ช่วยวางโครงสร้างการวิจัยอย่างเป็นระบบ โดยเปรียบเทียบกระบวนการวิจัยกับการปอกเปลือกหัวหอม ซึ่งแต่ละชั้นสะท้อนการตัดสินใจเชิงวิชาการที่ส่งผลต่อภาพรวมของการวิจัยทั้งระบบในบริบทของรัฐประศาสนศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งเป็นศาสตร์ที่มีลักษณะพลวัตและซับซ้อน การทำความเข้าใจองค์ประกอบของแต่ละชั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้นักวิจัยสามารถออกแบบการวิจัยให้สอดคล้องกับคำถาม ปรากฏการณ์ และบริบททางสังคมได้อย่างเหมาะสม กรอบแนวคิด Research Onion ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 6 ประการ ซึ่งถือเป็นแกนกลางของกระบวนการค้นคว้าวิจัย ได้แก่

1. ปรัชญาการวิจัย (Philosophies) ปรัชญาการวิจัยเป็นขั้นในสุดของโมเดล “Research Onion” อันเป็นรากฐานสำคัญของการแสวงหาความรู้ ซึ่งสะท้อนมุมมองของนักวิจัยต่อโลก ความรู้ และกระบวนการสร้างองค์ความรู้ ปรัชญาการวิจัยทำหน้าที่ชี้แนะแนวทางในการเลือกวิธีวิทยา (Methodology) และวิธีการ (Methods) ที่เหมาะสมต่อการวิจัยประกอบด้วย

- 1.1 ปณิธานนิยม (Positivism) ยึดหลักว่าวัตถุประสงค์ของวิทยาศาสตร์คือการค้นหากฎเกณฑ์ ที่เป็นสากลและเชิงเหตุผล โดยอิงจากความเป็นจริงที่สามารถสังเกต วัดผล และตรวจสอบได้อย่างเป็นกลาง ความรู้ถือกำเนิดจากข้อมูลเชิงประจักษ์และการใช้ตรรกะ นิรนัยงานวิจัยภายใต้ปรัชญานี้มักใช้ระเบียบวิธีเชิงปริมาณ การทดลอง และการวิเคราะห์ทางสถิติ ซึ่งปรัชญาการวิจัยในบริบทของรัฐประศาสนศาสตร์และการวิจัยทางสังคมนี้ เหมาะสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณในประเด็นเชิงโครงสร้าง เช่น การประเมินประสิทธิภาพของนโยบายสาธารณะหรือวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ของประชากรและการบริหารราชการ การใช้ปรัชญานี้ช่วยให้ได้ผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม มีความน่าเชื่อถือ สามารถนำไปใช้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ในการกำหนดนโยบาย

- 1.2 ปณิธานนิยม (Positivism) ยึดหลักการค้นหากฎเกณฑ์สากลผ่านการสังเกตและวัดผลความเป็นจริงอย่างเป็นกลาง โดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์และตรรกะนิรนัยเป็นฐานรากในการสร้างความรู้ผ่านระเบียบวิธีเชิงปริมาณและการวิเคราะห์ทางสถิติ ซึ่งในทางรัฐประศาสน

ศาสตร์ถือเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการวิจัยเชิงโครงสร้าง อาทิ การประเมินประสิทธิภาพ นโยบายสาธารณะและการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารราชการขนาดใหญ่ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่มีความน่าเชื่อถือและเป็นรูปธรรมสำหรับใช้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ประกอบการกำหนดนโยบายอย่างมีระบบ โดยปรัชญานี้มุ่งเน้นการสร้างองค์ความรู้ที่ตรวจสอบได้เพื่อความโปร่งใสในทางวิชาการและการประยุกต์ใช้จริง

1.3 สัจนิยม (Realism) เชื่อว่าความเป็นจริงมีอยู่ภายนอกจิตสำนึกของมนุษย์และสามารถศึกษาทำความเข้าใจได้ แม้จะไม่สมบูรณ์แบบเสมอไป สัจนิยมแบ่งเป็นสองแนวทาง คือ Direct Realism ที่เชื่อว่าการรับรู้สะท้อนความจริงโดยตรง และ Critical Realism ที่มองว่าการรับรู้ของมนุษย์มีข้อจำกัดและต้องผ่านการตีความ ซึ่งหากนำปรัชญาการวิจัยมาปรับใช้ในบริบทของรัฐประศาสนศาสตร์และการวิจัยทางสังคม เหมาะกับการศึกษานโยบายและระบบราชการในมิติที่ลึกซึ้ง เช่น การวิเคราะห์ผลกระทบของการกระจายอำนาจที่อาจไม่ปรากฏชัดในเชิงสถิติ แต่มีผลจริงต่อโครงสร้างและปฏิสัมพันธ์ในระบบรัฐ สัจนิยมช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจความเป็นจริงหลายระดับ ทั้งสิ่งที่มองเห็นและสิ่งที่แฝงอยู่ใต้ผิวโครงสร้างทางสังคม

1.4 ตีความนิยม (Interpretivism) มุ่งเน้นการทำความเข้าใจโลกจากมุมมองของผู้มีส่วนร่วมในบริบททางสังคมนั้น ๆ เชื่อว่าความเป็นจริงมิใช่สิ่งสมบูรณ์ แต่ถูกประกอบสร้างขึ้นผ่านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม งานวิจัยเชิงตีความมักใช้วิธีการเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อเข้าใจความหมายอันซับซ้อนของปรากฏการณ์ทางสังคม ซึ่งใช้ได้ดีในการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีความซับซ้อน เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการกับประชาชนในพื้นที่ชายขอบ บทบาทของวัฒนธรรมในองค์กรราชการ หรือการศึกษาแนวคิดเรื่อง “อัตลักษณ์ผู้ปฏิบัติงานรัฐ” มุมมองนี้ช่วยให้เข้าใจความหมายที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสร้างขึ้นและสะท้อนความจริงเชิงสังคมได้อย่างลึกซึ้ง

1.5 วัตถุนิยม (Objectivism) ตั้งอยู่บนฐานคิดว่าความรู้และความเป็นจริงดำรงอยู่อย่างเป็นอิสระจากการรับรู้ของมนุษย์ ความเข้าใจในโลกสามารถบรรลุได้ผ่านการวิเคราะห์โดยไม่ให้ค่าต่ออัตวิสัยของผู้วิจัยหรือผู้ถูกรับรู้ ซึ่งหากนำปรัชญาการวิจัยมาปรับใช้ในบริบทของรัฐประศาสนศาสตร์และการวิจัยทางสังคม เหมาะกับงานวิจัยที่ต้องการความเป็นกลางสูง เช่น การประเมินประสิทธิภาพการใช้งบประมาณแผ่นดิน การจัดลำดับความสำคัญของโครงการพัฒนารัฐบาลในรูปแบบ KPI โดยวัตถุนิยมจะลดอคติจากผู้วิจัยและยึดหลักการของ ความจริงเชิงเทคนิค ที่ปราศจากอิทธิพลทางความรู้สึกหรือบริบทเฉพาะ

1.6 อัตวิสัยนิยม (Subjectivism) เชื่อว่าความรู้และความเป็นจริงถูกสร้างขึ้นผ่านประสบการณ์ การรับรู้ และความหมายที่แต่ละบุคคลมอบให้กับสิ่งต่าง ๆ จึงเน้นความสำคัญของบริบท วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งหากนำปรัชญาการวิจัยมาปรับใช้ในบริบทของรัฐประศาสนศาสตร์และการวิจัยทางสังคม มีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการศึกษาเชิงคุณภาพ เช่น การวิจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุคประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม อัตวิสัยนิยมเน้นการรับรู้ของบุคคลและบริบทเฉพาะที่หล่อหลอมความเข้าใจต่อปรากฏการณ์หนึ่ง

1.7 ปฏิบัตินิยม (Pragmatism) ปฏิเสธการยึดติดกับปรัชญาใดปรัชญาหนึ่งอย่างเคร่งครัด โดยเน้น “ความเหมาะสมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย” เป็นหลัก มองว่าความรู้สามารถได้จากทั้งแนวคิดเชิงวัตถุและอัตวิสัย และมักผสมผสานระหว่างวิธีการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์สูงสุด ซึ่งนำปรัชญาการวิจัยมาปรับใช้ในบริบทของรัฐประศาสนศาสตร์และการวิจัยทางสังคมเหมาะกับการวิจัยที่มีลักษณะสหวิทยาการหรือแสวงหาคำตอบเพื่อใช้จริงในเชิงนโยบาย เช่น การออกแบบนโยบายสาธารณะที่ตอบสนองผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลากหลายฝ่าย หรือการประเมินโครงการของรัฐที่ต้องอาศัยทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและการรับรู้ของประชาชน การใช้ปรัชญานี้ช่วยให้สามารถบูรณาการข้อมูลจากหลายมุมมองเพื่อแก้ปัญหาได้อย่างยืดหยุ่น

1.8 หน้าที่นิยม (Functionalist) ปรัชญานี้มองสังคมในฐานะระบบที่ประกอบด้วยองค์ประกอบที่มีหน้าที่ที่เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน มีจุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายเสถียรภาพ ความเป็นระเบียบ และความต่อเนื่อง งานวิจัยเชิงหน้าที่นิยมมักเน้นการอธิบายโครงสร้างและบทบาทของปรากฏการณ์ทางสังคมเพื่อเข้าใจการดำรงอยู่ของระบบ โดยนำปรัชญาการวิจัยมาปรับใช้ในบริบทของรัฐประศาสนศาสตร์และการวิจัยทางสังคมเหมาะสมกับการศึกษาที่ต้องการเข้าใจระบบราชการไทย หรือ การทำงานขององค์กรภาครัฐ ว่ามีความต่อเนื่องและเสถียรภาพอย่างไร งานวิจัยในแนวนี้นี้จะเน้นโครงสร้าง บทบาท และหน้าที่ของหน่วยงาน เพื่ออธิบายการคงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของระบบอย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ

1.9 เชิงตีความ (Interpretive Paradigm) แม้จะมีลักษณะคล้ายตีความนิยม แต่มีความเฉพาะเจาะจงมากขึ้นในแง่ของการศึกษาเชิงลึกในบริบทที่เฉพาะเจาะจง และการเปิดพื้นที่ให้ผู้ถูกศึกษาได้มีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ โดยมองว่าการเข้าใจความจริงต้องเกิดจากการเข้าถึงความหมายเฉพาะทางสังคมวัฒนธรรม ซึ่งนำปรัชญาการวิจัยมาปรับใช้ในบริบทของรัฐประศาสนศาสตร์และการวิจัยทางสังคม เหมาะสำหรับการศึกษาที่ต้องการเข้าใจความหมาย

ลึกซึ้งในปรากฏการณ์ที่มีมิติสังคมและวัฒนธรรมสูง เช่น การตีความบทบาทของผู้นำชุมชนในบริบทของนโยบายประชารัฐ หรือการวิเคราะห์วาทกรรมที่ใช้ในเอกสารราชการ แนวทางนี้ช่วยให้เข้าใจเจตนารมณ์ที่แฝงอยู่ภายใต้ถ้อยคำหรือกฎระเบียบ

1.10 มนุษยนิยมเชิงวิพากษ์ (Radical Humanist) ยึดมั่นในอุดมคติของการปลดปล่อยมนุษย์จากโครงสร้างทางสังคมที่กดทับ มุ่งวิพากษ์การครอบงำทางวัฒนธรรม อุดมการณ์ และอำนาจผ่านการสร้างความตระหนักรู้และการตั้งคำถามต่อระบบเดิม ซึ่งนำไปสู่การวิจัยมาปรับใช้ในบริบทของรัฐประศาสนศาสตร์และการวิจัยทางสังคม ใช้ในการศึกษาที่ต้องการตั้งคำถามเชิงโครงสร้าง เช่น การวิพากษ์ระบบราชการที่ผลิตซ้ำความเหลื่อมล้ำ หรือการศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐกับประชาชน โดยเน้นการปลดปล่อยทางความคิดและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างคามยุติธรรมทางสังคม

1.11 โครงสร้างนิยมเชิงวิพากษ์ (Radical Structuralist) วิเคราะห์สังคมในเชิงลึกผ่านเลนส์ของอำนาจ โครงสร้าง และการครอบงำ มุ่งเน้นการเปิดเผยกลไกเชิงโครงสร้างที่ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมและความขัดแย้ง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อผลักดันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งนำไปสู่การวิจัยมาปรับใช้ในบริบทของรัฐประศาสนศาสตร์และการวิจัยทางสังคม เหมาะกับการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมที่แฝงความไม่เท่าเทียมในเชิงโครงสร้าง เช่น การครอบงำเชิงระบบผ่านนโยบายรัฐ การศึกษากฎหมายที่ส่งเสริมการผูกขาดทรัพยากรของชนชั้นนำ หรือการวิเคราะห์กลไกทางรัฐที่ผลิตซ้ำอำนาจเหนือกลุ่มชายขอบ ปัจจุบันนำไปสู่ข้อเสนอเพื่อการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง

1. แนวทางการวิจัย (Approaches) หมายถึง วิธีการให้เหตุผลเชิงตรรกะที่นักวิจัยใช้ในการเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดทางทฤษฎีกับข้อมูลจากภาคสนาม เพื่อทำความเข้าใจ อธิบาย หรือทำนายปรากฏการณ์ทางสังคม โดยแนวทางนี้ไม่เพียงแต่เป็นกลไกในการออกแบบการวิจัย แต่ยังสะท้อนโลกทัศน์และกรอบคิดของนักวิจัยในศาสตร์อีกด้วย การวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำเป็นต้องอาศัยกรอบคิดที่ชัดเจนในการเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีทางวิชาการกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แนวทางการวิจัย (Research Approaches) จึงทำหน้าที่เป็นกระบวนการให้เหตุผลเชิงตรรกะที่กำหนดทิศทางในการแสวงหาความรู้ โดยมีผลต่อการออกแบบงานวิจัยในทุกขั้นตอน เริ่มจากการตั้งคำถามวิจัย การเลือกวิธีวิทยา ตลอดจนการตีความและอภิปรายผลการวิจัย แนวทางการวิจัยที่ได้รับการยอมรับในวงวิชาการ ซึ่งแต่ละแนวทางมีกรอบความคิด วิธีการ และการประยุกต์ใช้ที่แตกต่างกัน โดยการเลือกแนวทางที่เหมาะสมควรพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประเภทของข้อมูล และลักษณะของ

ปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษาถึงแนวทางการวิจัยเป็นกระบวนการให้เหตุผลเชิงตรรกะที่นักวิจัยใช้ในการเชื่อมโยงทฤษฎีกับข้อมูลที่เป็นที่นิยมสามารถจำแนกได้เป็น 2 แนวทางหลัก ได้แก่

1.1 แนวทางแบบนิรนัย (Deductive Approach) เป็นแนวทางแบบนิรนัยเป็นการให้เหตุผลจากแนวคิดหรือทฤษฎีทั่วไปไปสู่การตรวจสอบในบริบทเฉพาะ กล่าวได้ว่า นักวิจัยเริ่มต้นจากการศึกษาวรรณกรรมทางวิชาการที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างกรอบแนวคิดหรือสมมติฐานและนำไปทดสอบกับข้อมูลจริงที่ได้จากการเก็บรวบรวมโดยใช้ระเบียบวิธีที่เป็นระบบ ซึ่งโดยมากจะเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เช่น การใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์ทางสถิติ หรือการวิเคราะห์ตัวแบบเชิงโครงสร้าง (SEM) ในบริบทของรัฐประศาสนศาสตร์ แนวทางนี้เหมาะสำหรับการศึกษาที่มุ่งวัดผลกระทบของนโยบาย การประเมินผลโครงการภาครัฐ หรือการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ เช่น การศึกษาผลของภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารงานในองค์กรภาครัฐ การวิจัยในลักษณะนี้ช่วยให้สามารถสรุปผลในเชิงกว้าง และเสนอแนวทางเชิงนโยบายได้อย่างมีหลักฐานรองรับ

1.2 แนวทางแบบอุปนัย (Inductive Approach) ในทางตรงกันข้าม แนวทางแบบอุปนัยเป็นการให้เหตุผลจากข้อมูลเฉพาะไปสู่การสร้างข้อสรุปทั่วไป โดยนักวิจัยเริ่มต้นจากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านการสังเกต การสัมภาษณ์ หรือการศึกษากฎการศึกษาต่าง ๆ แล้ววิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวเพื่อสังเคราะห์เป็นแนวคิดหรือทฤษฎีที่สะท้อนความเข้าใจต่อปรากฏการณ์นั้น ๆ แนวทางนี้เหมาะสำหรับการศึกษาประเด็นที่มีความซับซ้อนทางสังคม วัฒนธรรม และบริบทที่ยากต่อการวัดผลในเชิงปริมาณ สำหรับการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ แนวทางอุปนัยเหมาะอย่างยิ่งต่อการศึกษาที่ต้องการเข้าใจความหมายและประสบการณ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระบบราชการ เช่น การศึกษาเรื่อง “ความไว้วางใจต่อรัฐ” ในกลุ่มประชาชนรอบนอกชายขอบพื้นที่ การวิเคราะห์วาทกรรมในเอกสารนโยบาย หรือการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับชุมชนในพื้นที่วิกฤต แนวทางนี้เปิดโอกาสให้เสียงของประชาชนได้สะท้อนผ่านงานวิจัย และช่วยให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ที่ตอบสนองต่อความเป็นจริงทางสังคมได้อย่างลึกซึ้ง

2. กลยุทธ์การวิจัย (Strategies) แนวทางการออกแบบเพื่อการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในการดำเนินการวิจัยเชิงวิชาการ การมีกลยุทธ์การวิจัยที่ชัดเจนถือเป็นหัวใจสำคัญที่ช่วยให้ นักวิจัยสามารถวางแผนการดำเนินงานได้อย่างเป็นระบบ โดยกลยุทธ์การวิจัย (Research Strategies) หมายถึง แนวทางหรือกรอบการวางแผนโดยรวมที่ใช้ในการ

ตอบคำถามวิจัย ซึ่งเชื่อมโยงโดยตรงกับปรัชญาการวิจัย แนวทางการให้เหตุผล และระเบียบวิธีวิจัยการเลือกใช้ ในบริบทของรัฐประศาสนศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งเน้นการศึกษาโครงสร้างองค์กร พฤติกรรมของรัฐ ตลอดจนปฏิสัมพันธ์กับประชาชน การเลือกกลยุทธ์การวิจัยจึงต้องคำนึงถึงทั้งลักษณะของปรากฏการณ์ที่ศึกษา ความซับซ้อนของบริบท และความเหมาะสมของวิธีการที่จะสามารถเข้าถึงความรู้ในมิติต่าง ๆ ได้อย่างครอบคลุม กลยุทธ์ที่นักวิจัยสามารถเลือกใช้ในงานวิจัยด้านรัฐประศาสนศาสตร์มีความหลากหลาย ดังนี้

2.1 การทดลอง (Experiment) การวิจัยเชิงทดลองเป็นกลยุทธ์ที่เน้นการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal Relationship) ระหว่างตัวแปร โดยมีการควบคุมสภาพแวดล้อมหรือปัจจัยแทรกซ้อนอย่างเข้มงวด เพื่อให้สามารถระบุได้ว่าการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรอิสระส่งผลโดยตรงต่อตัวแปรตามหรือไม่ ในทางรัฐประศาสนศาสตร์ กลยุทธ์นี้เหมาะสำหรับการศึกษานโยบายในระดับทดลองหรือโครงการนำร่อง เช่น การเปรียบเทียบผลลัพธ์ของหน่วยงานที่ใช้ระบบประเมินผลแบบใหม่กับหน่วยงานควบคุม เพื่อวัดประสิทธิภาพเชิงนโยบาย เช่น กรณีที่รัฐต้องการข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อประกอบการตัดสินใจในวงกว้าง

2.2 การสำรวจ (Survey) การสำรวจเป็นกลยุทธ์ที่ใช้แบบสอบถามหรือแบบฟอร์มมาตรฐานเพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายลักษณะทั่วไป ความคิดเห็น ทศนคติ หรือพฤติกรรมการสำรวจจึงเหมาะกับการศึกษาเชิงปริมาณที่ต้องการความกว้างของข้อมูล เช่น การสำรวจความเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพของบริการสาธารณะ หรือ การประเมินระดับความไว้วางใจที่มีต่อหน่วยงานของรัฐ โดยข้อมูลที่ได้สามารถนำไปใช้วิเคราะห์แนวโน้มและสังเคราะห์ข้อเสนอเชิงนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 กรณีศึกษา (Case Study) (Yin, R. K., 2018) กลยุทธ์การศึกษกรณีศึกษานี้เน้นการวิเคราะห์หน่วยงาน บุคคล หรือสถานการณ์เฉพาะอย่างลึกซึ้งและรอบด้าน โดยใช้ข้อมูลหลากหลายประเภท เช่น สัมภาษณ์ เอกสาร และการสังเกต เพื่อให้เข้าใจบริบท ความเชื่อมโยง และความซับซ้อนของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ในรัฐประศาสนศาสตร์ กรณีศึกษามีบทบาทสำคัญในการทำความเข้าใจกลไกการบริหารในพื้นที่เฉพาะ เช่น การวิเคราะห์การจัดการงบประมาณในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือการศึกษารูปแบบความร่วมมือระหว่างรัฐกับภาคประชาสังคมในโครงการแก้ปัญหาคความยากจน ซึ่งให้ข้อมูลเชิงลึกที่อาจมองไม่เห็นในระดับมหภาค

2.4 วิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) การวิจัยเชิงปฏิบัติการมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในบริบทจริง โดยมีลักษณะเด่นคือการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงานหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการร่วมกำหนดปัญหา ดำเนินการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ และเสนอแนวทางพัฒนา ใน

บริบทของภาครัฐ กลยุทธ์นี้เหมาะสำหรับการพัฒนากระบวนการบริหารงานภายใน เช่น การปรับปรุงระบบบริการประชาชนในสำนักงานเขต หรือการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบงานราชการ โดยการวิจัยลักษณะนี้ไม่เพียงแต่สร้างองค์ความรู้ใหม่เท่านั้น แต่ยังเอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงในทางปฏิบัติได้โดยตรง

2.5 ทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory) กลยุทธ์นี้มุ่งสร้างทฤษฎีจากข้อมูลที่เก็บมาอย่างเป็นระบบ โดยไม่มีกรอบทฤษฎีนำมาก่อน อาศัยการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบอย่างต่อเนื่องระหว่างข้อมูลและแนวคิดที่เกิดขึ้น ในการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ ทฤษฎีฐานรากเหมาะกับการศึกษาในประเด็นที่ทฤษฎียังมีข้อจำกัด เช่น การศึกษาแบบแผนการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่รัฐในสถานการณ์ที่ไม่เป็นทางการ หรือการสร้างกรอบแนวคิดใหม่เกี่ยวกับบทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมเชิงนโยบาย

2.6 ชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) กลยุทธ์ชาติพันธุ์วรรณาใช้การมีส่วนร่วมของนักวิจัยในบริบทจริงของกลุ่มคนที่ศึกษา เพื่อทำความเข้าใจวิถีชีวิต ค่านิยม และความหมายที่คนในชุมชนมอบให้กับกรกระทำต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ในเชิงรัฐประศาสนศาสตร์ กลยุทธ์นี้เหมาะสำหรับการศึกษาชุมชนชนบท ชาติพันธุ์ หรือกลุ่มชายขอบ เพื่อเข้าใจการมีปฏิสัมพันธ์กับรัฐ การรับรู้ต่อนโยบาย และการปรับตัวต่อระบบราชการ ซึ่งให้ภาพที่ลึกกว่าการใช้ข้อมูลเชิงปริมาณทั่วไป

2.7 การวิจัยเชิงสำรวจเอกสาร (Archival Research) การวิจัยประเภทนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีอยู่แล้ว เช่น เอกสารทางราชการ รายงานประจำปี สถิติ หรือบันทึกทางประวัติศาสตร์ เพื่อทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงหรือรูปแบบทางการบริหารในช่วงเวลาต่าง ๆ การใช้กลยุทธ์นี้เหมาะกับการศึกษานโยบายย้อนหลัง การวิเคราะห์ประวัติศาสตร์นโยบายสาธารณะ หรือการตรวจสอบแนวโน้มทางการบริหารของรัฐในช่วงเวลาที่กำหนด ซึ่งสามารถเชื่อมโยงอดีต ปัจจุบัน และอนาคตได้อย่างมีระบบ

3. ทางเลือก (Choices) ทางเลือกในการวิจัยการกำหนดขอบเขตและวิธีการเก็บข้อมูลในงานวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์และสังคมศาสตร์ หนึ่งในขั้นตอนสำคัญของการออกแบบวิจัย คือการตัดสินใจเกี่ยวกับ “ทางเลือกในการวิจัย” (Research Choices) หมายถึง การกำหนดวิธีการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา แนวทางการให้เหตุผล และลักษณะของปรากฏการณ์ที่ต้องการทำความเข้าใจ โดยทางเลือกดังกล่าวมีผลโดยตรงต่อความลึก ความกว้าง และความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้ ในสาขา

ประศาสนศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของนโยบาย โครงสร้างองค์กร และพฤติกรรมของมนุษย์ การตัดสินใจเลือกวิธีการเก็บข้อมูลที่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่สามารถแบ่งประเภทของทางเลือกในการวิจัยได้เป็น 3 ประเภทหลัก ดังต่อไปนี้

3.1 วิธีวิจัยเดี่ยว (Mono Method) วิธีวิจัยเดี่ยวคือการเลือกใช้วิธีการเก็บข้อมูลเพียงประเภทเดียวในการดำเนินการวิจัย ไม่ว่าจะเป็นเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพ ซึ่งช่วยให้การวางแผนและการวิเคราะห์ข้อมูลมีความชัดเจนและเป็นระบบ ในด้านข้อจำกัดของวิธีนี้คืออาจไม่สามารถครอบคลุมมิติเชิงลึกหรือเชิงกว้างของปรากฏการณ์ได้ทั้งหมด ในบริบทของรัฐประศาสนศาสตร์ ตัวอย่างการใช้วิธีวิจัยเดี่ยว ได้แก่ การใช้แบบสอบถามเพียงอย่างเดียวเพื่อสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพบริการของภาครัฐ หรือการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องภาวะผู้นำในกลุ่มผู้บริหารท้องถิ่น การเลือกใช้วิธีวิจัยเดียวยังมักขึ้นอยู่กับลักษณะของคำถามวิจัยและทรัพยากรที่มีอยู่

3.2 วิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) วิธีวิจัยแบบผสมเป็นการบูรณาการทั้งวิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพภายในงานวิจัยเดียวกัน โดยมีจุดประสงค์เพื่อเก็บข้อมูลที่หลากหลายทั้งในเชิงกว้างและเชิงลึกซึ่งช่วยให้สามารถเข้าใจปรากฏการณ์ที่ซับซ้อนได้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในกรณีที่ข้อมูลเชิงตัวเลขต้องการการอธิบายบริบทเพิ่มเติม หรือข้อมูลเชิงความหมายต้องการการยืนยันด้วยข้อมูลสถิติ เช่น ในการศึกษานโยบายสวัสดิการของรัฐ นักวิจัยอาจใช้แบบสอบถามเพื่อสำรวจผลกระทบของนโยบายต่อประชาชนในวงกว้าง จากนั้นใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อทำความเข้าใจประสบการณ์หรือข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการ โดยวิธีวิจัยแบบผสมวิธีได้รับความนิยมในรัฐประศาสนศาสตร์ยุคใหม่ที่ต้องการข้อมูลเพื่อทั้งการอธิบายและเสนอแนะเชิงนโยบายอย่างรอบด้าน

3.3 วิธีวิจัยหลากหลายวิธี (Multi-Method) วิธีวิจัยหลากหลายวิธีเป็นการเลือกใช้วิธีเก็บข้อมูลมากกว่าหนึ่งวิธี แต่ยังคงอยู่ภายใต้กรอบของระเบียบวิธีแบบเดียว กล่าวคือ เป็นการใช้หลายเครื่องมือในเชิงปริมาณ (เช่น การสำรวจควบคู่กับการวิเคราะห์สถิติเชิงพื้นที่) หรือหลายเครื่องมือในเชิงคุณภาพ (เช่น การสัมภาษณ์ร่วมกับการสังเกต และการวิเคราะห์เอกสาร) การใช้วิธีวิจัยลักษณะนี้เหมาะกับงานวิจัยที่ต้องการตรวจสอบข้อมูลในหลายมิติภายในระเบียบวิธีเดียวกัน เช่น ในการศึกษาประสิทธิภาพของการบริหารราชการในท้องถิ่น นักวิจัยอาจใช้ทั้งแบบสอบถามจากเจ้าหน้าที่รัฐและข้อมูลจากรายงานการตรวจสอบภายใน เพื่อประเมินคุณภาพของระบบโดยไม่จำเป็นต้องผสมระหว่างคุณภาพกับปริมาณ

4. ขอบเขตเวลา (Time Horizons) หมายถึง ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการศึกษา ซึ่งมีผลต่อการวางแผนการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ ตลอดจนการตีความผลการวิจัยอย่างเป็นระบบ การกำหนดกรอบเวลาดังกล่าวจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของการออกแบบวิจัย โดยเฉพาะในบริบทของรัฐประศาสนศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งเน้นการทำความเข้าใจทั้งในเชิงโครงสร้างและพลวัตของปรากฏการณ์ทางสังคม รัฐ และนโยบายการกำหนดขอบเขตเวลา จำเป็นต้องสอดคล้องกับลักษณะของคำถามวิจัย ความซับซ้อนของประเด็นที่ศึกษา และทรัพยากรที่มีอยู่ โดยเฉพาะในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงของระบบราชการ พฤติกรรมขององค์กรภาครัฐ หรือผลกระทบของนโยบายสาธารณะ ซึ่งอาจมีลักษณะเปลี่ยนแปลงตามบริบทและเวลาโดยทั่วไป ขอบเขตเวลาในการวิจัยสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่

4.1 การศึกษาภาคตัดขวาง (Cross-sectional Study) การเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง เพื่อสะท้อนภาพรวมของปรากฏการณ์ในขณะนั้น โดยไม่ติดตามการเปลี่ยนแปลงในระยะยาว จุดเด่นของแนวทางนี้คือความรวดเร็ว และเหมาะสำหรับการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันหรือเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มในบริบทของรัฐประศาสนศาสตร์ มักใช้ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพบริการของภาครัฐ เช่น ระดับความพึงพอใจ หรือความเชื่อมั่นที่มีต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการเก็บข้อมูลเพียงครั้งเดียวสามารถให้ข้อมูลเพียงพอสำหรับการประเมินสถานการณ์ และสนับสนุนการวางแผนหรือนโยบายในระยะสั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.2 การศึกษาตามยาว (Longitudinal Study) ในทางตรงกันข้าม การศึกษาตามยาว มุ่งเน้นการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างชุดเดิมในหลายช่วงเวลา เพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลง หรือแนวโน้มที่เกิดขึ้นตามกาลเวลา กลยุทธ์การวิจัยในลักษณะนี้เหมาะสำหรับการติดตามผลของนโยบาย การวิเคราะห์พัฒนาการของระบบราชการ หรือการศึกษาพฤติกรรมของประชาชนที่อาจเปลี่ยนแปลงตามบริบททางสังคม เศรษฐกิจ หรือการเมืองที่เปลี่ยนไป การนำไปประยุกต์ใช้ในรัฐประศาสนศาสตร์ ได้แก่ การศึกษาผลกระทบของการปฏิรูปนโยบายกระจายอำนาจในช่วง 5 ปีหลังจากการประกาศใช้กฎหมาย การเก็บข้อมูลจากหน่วยงานในระดับพื้นที่เป็นระยะ จะช่วยให้สามารถติดตามผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง และประเมินความยั่งยืนของนโยบายได้อย่างรอบด้าน การศึกษาตามยาวจึงมีคุณูปการสำคัญต่อการกำหนดนโยบายระยะยาวของรัฐ

5. เทคนิคและกระบวนการ (Techniques and Procedures) เทคนิคและกระบวนการในการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในส่วนของขั้นตอนสุดท้ายของแบบจำลอง “Research Onion” ประกอบด้วยเทคนิคและกระบวนการเฉพาะที่นักวิจัยนำมาประยุกต์ใช้ในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล โดยองค์ประกอบนี้มีความสัมพันธ์โดยตรงกับขั้นอื่นๆ ที่ได้กำหนดไว้ในกรอบการวิจัย ในการเลือกใช้เทคนิคและกระบวนการที่เหมาะสมเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลต่อความน่าเชื่อถือและความสมบูรณ์ของผลการวิจัย การวิเคราะห์ทางสถิติ ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection) การเก็บรวบรวมข้อมูลในบริบททางรัฐประศาสนศาสตร์และสังคมศาสตร์มีหลายวิธีการที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1.1 แบบสอบถาม (Questionnaires) แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในการศึกษาเชิงปริมาณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการวิจัยที่ต้องการความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ อาทิ การศึกษาทัศนคติของประชาชนต่อนโยบายสาธารณะ หรือการประเมินความพึงพอใจต่อการให้บริการของหน่วยงานภาครัฐ การออกแบบแบบสอบถามที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องคำนึงถึงความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเที่ยง (Reliability) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนความเป็นจริงมากที่สุด

1.2 การสัมภาษณ์ (Interviews) การสัมภาษณ์เป็นวิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพที่มีความยืดหยุ่นและสามารถเจาะลึกประเด็นที่ศึกษา โดยแบ่งเป็น 3 ประเภทหลัก ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) ในบริบททางรัฐประศาสนศาสตร์ การสัมภาษณ์ผู้กำหนดนโยบาย ผู้บริหารองค์กร หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจ การนำนโยบายไปปฏิบัติ และปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กร (Heron, J., & Reason, P., 1997)

1.3 การสังเกตการณ์ (Observation) การสังเกตการณ์เป็นเทคนิคที่มีคุณค่าอย่างยิ่งในการศึกษาพฤติกรรมและปฏิสัมพันธ์ในบริบทจริง โดยแบ่งเป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) ในการศึกษาองค์การภาครัฐ การสังเกตการณ์สามารถช่วยให้นักวิจัยเข้าใจวัฒนธรรมองค์กร กระบวนการทำงาน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชนได้อย่างลึกซึ้ง

1.4 การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) การวิเคราะห์เอกสารเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการศึกษานโยบาย กฎหมาย และเอกสารราชการต่างๆ ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญในการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ ตัวอย่างเอกสารที่นักวิจัยสามารถนำมาวิเคราะห์ได้แก่ รายงานประจำปี แผนยุทธศาสตร์ บันทึกการประชุม และเอกสารงบประมาณ การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเอกสาร (Document Authentication) เป็นขั้นตอนสำคัญในการวิเคราะห์เอกสาร

1.5 การสนทนากลุ่ม (Focus Group) การสนทนากลุ่มเป็นวิธีการเก็บข้อมูลที่เอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เข้าร่วมวิจัย ซึ่งสามารถนำไปสู่การค้นพบมุมมองที่หลากหลายและลึกซึ้ง วิธีการนี้มีประโยชน์อย่างมากในการศึกษาประเด็นทางสังคมที่ซับซ้อน เช่น การประเมินความต้องการของชุมชน หรือการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ

2. การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นกระบวนการสำคัญที่จะนำไปสู่การตอบคำถามวิจัยและการสร้างองค์ความรู้ใหม่ โดยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลจะแตกต่างกันไปตามประเภทของข้อมูลและกระบวนการค้นคว้าวิจัย ดังนี้

2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data Analysis) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์และสังคมศาสตร์นิยมใช้วิธีการทางสถิติดังต่อไปนี้

1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) สถิติเชิงพรรณนาใช้ในการอธิบายลักษณะพื้นฐานของข้อมูล เช่น ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการทำความเข้าใจข้อมูลก่อนที่จะนำไปวิเคราะห์ในขั้นสูงต่อไป

2) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) สถิติเชิงอนุมานใช้ในการทดสอบสมมติฐานและอ้างอิงผลการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างไปยังประชากร เทคนิคที่นิยมใช้ ได้แก่ การทดสอบที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) การวิเคราะห์การถดถอย (Regression Analysis) และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) ช่วยให้นักวิจัยสามารถศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรและปัจจัยที่ส่งผลต่อปรากฏการณ์ทางสังคมและทางรัฐประศาสนศาสตร์

3) การวิเคราะห์หลายตัวแปร (Multivariate Analysis) การวิเคราะห์หลายตัวแปรเป็นเทคนิคขั้นสูงที่ใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหลายตัวพร้อมกัน เช่น การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) การวิเคราะห์จำแนกประเภท (Discriminant Analysis) และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling) ซึ่งมีประโยชน์อย่างมากในการศึกษาปรากฏการณ์ที่ซับซ้อนในบริบททางรัฐประศาสนศาสตร์ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์กร และประสิทธิภาพการทำงาน

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis) (Silverman, D., 2021) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพมีความสำคัญอย่างยิ่งในการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมที่ซับซ้อนและเป็นนามธรรม โดยวิธีการที่นิยมใช้ในการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่

1) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นเทคนิคที่ใช้ในการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพอย่างเป็นระบบ โดยการจำแนกและจัดหมวดหมู่ข้อมูล (Coding) เพื่อค้นหาแบบแผนและประเด็นสำคัญ วิธีการนี้มีประโยชน์อย่างมากในการวิเคราะห์เอกสารนโยบาย บทสัมภาษณ์ และบันทึกการประชุม

2) การวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) การวิเคราะห์แก่นสาระเป็นวิธีการที่มุ่งเน้นการค้นหาแก่นความคิดหรือประเด็นหลัก (Themes) ที่ปรากฏในข้อมูล ซึ่งช่วยให้นักวิจัยสามารถเข้าใจความหมายและโครงสร้างของปรากฏการณ์ที่ศึกษาได้อย่างลึกซึ้ง

3) การวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis) การวิเคราะห์วาทกรรมเป็นเทคนิคที่ใช้ในการศึกษาภาษาและการสื่อสารในบริบททางสังคมและการเมือง โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงอำนาจและอุดมการณ์ที่แฝงอยู่ในภาษา วิธีการนี้มีประโยชน์อย่างมากในการศึกษานโยบายสาธารณะ การสื่อสารทางการเมือง และการสร้างความหมายในองค์กรภาครัฐ

4) การสร้างทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory) การสร้างทฤษฎีฐานรากเป็นวิธีการที่มุ่งเน้นการพัฒนาทฤษฎีจากข้อมูลที่รวบรวมได้ โดยผ่านกระบวนการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ วิธีการนี้มีประโยชน์อย่างมากในการศึกษาปรากฏการณ์ที่ยังไม่มีทฤษฎีรองรับอย่างเพียงพอ หรือในบริบทที่มีความเฉพาะเจาะจง

2.3 การวิเคราะห์แบบผสมผสาน (Mixed-Methods Analysis) (Teddlie, C., & Tashakkori, A., 2009) การวิเคราะห์แบบผสมผสานเป็นวิธีการที่บูรณาการเทคนิคการ

วิเคราะห์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเข้าด้วยกัน ซึ่งช่วยให้นักวิจัยสามารถเข้าใจปรากฏการณ์ที่ศึกษาได้อย่างรอบด้านและลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยเทคนิคที่นิยมใช้ ได้แก่

1) การแปลงข้อมูล (Data Transformation) การแปลงข้อมูลเป็นเทคนิคที่นำข้อมูลเชิงคุณภาพมาแปลงเป็นตัวเลขเพื่อวิเคราะห์ทางสถิติ หรือนำข้อมูลเชิงปริมาณมาตีความในเชิงคุณภาพ ซึ่งช่วยให้นักวิจัยสามารถบูรณาการข้อมูลที่มีลักษณะแตกต่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) การวิเคราะห์เปรียบเทียบ (Comparative Analysis) การวิเคราะห์เปรียบเทียบเป็นเทคนิคที่ใช้ในการเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อค้นหาความสอดคล้องและความแตกต่าง ซึ่งช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัยและนำไปสู่การตีความที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

สรุป

จากการปรับใช้กรอบแนวคิด “Research Onion” ในบริบททางรัฐประศาสนศาสตร์ และสังคมศาสตร์การประยุกต์ใช้กรอบแนวคิด “Research Onion” ในการวิจัยด้านรัฐประศาสนศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้นำมาซึ่งวิวัฒนาการใหม่ทั้งในด้านญาณวิทยาและวิธีวิทยา โดยได้ขยายขอบเขตการใช้งานจากบริบทของการวิจัยเชิงธุรกิจ ไปสู่การสำรวจความซับซ้อนเชิงโครงสร้าง วัฒนธรรม และอำนาจ ที่ฝังอยู่ในปรากฏการณ์ทางการบริหารภาครัฐ และสังคมร่วมสมัย ทั้ง 6 องค์ประกอบ ดังนี้

ภาพที่ 1 กระบวนทัศน์การวิจัยในบริบททางรัฐประศาสนศาสตร์และสังคมศาสตร์

ที่มา: ผู้วิจัย

1. ปรัชญาการวิจัย (Philosophies) การปรับใช้ในบริบททางรัฐประศาสนศาสตร์และสังคมศาสตร์ได้นำเสนอ “เข็มทิศหกทิศ” ของกระบวนการวิจัยที่จัดวางปรัชญาการวิจัยในรูปแบบเชิงพื้นที่ ได้แก่ ปรัชยานิยม (ทิศเหนือ) หลังปรัชยานิยม (ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ) การตีความนิยม (ทิศตะวันออกเฉียงใต้) วิพากษ์นิยม (ทิศใต้) สร้างสรรค์นิยม (ทิศตะวันตกเฉียงใต้) และปฏิบัตินิยม (ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ) องค์ความรู้ใหม่นี้ช่วยให้นักวิจัยสามารถกำหนดตำแหน่งและทิศทางการวิจัยได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับกระบวนการวิพากษ์นิยมที่มุ่งเน้นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงอำนาจในนโยบายสาธารณะและการบริหารงานภาครัฐ และกระบวนการสร้างสรรค์นิยมที่ศึกษากระบวนการสร้างความหมายและวาทกรรมในองค์การภาครัฐ ซึ่งเป็นมิติที่สำคัญในการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์แต่ไม่ได้รับความสนใจมากนักในบริบทการวิจัยทางธุรกิจ

2. แนวทางการวิจัย (Approaches) องค์ความรู้ใหม่ในแนวทางการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์และสังคมศาสตร์ได้พัฒนาแนวทางแบบผสมผสานระหว่างนิรนัย (Deductive) และอุปนัย (Inductive) ที่เรียกว่า "แนวทางแบบหมุนเวียน" (Circular Approach) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษานโยบายสาธารณะที่มักเริ่มจากทฤษฎีหรือกรอบนโยบายที่มีอยู่ (นิรนัย) แล้วพัฒนาต่อยอดจากข้อค้นพบในภาคสนาม (อุปนัย) นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาแนวทางการวิจัยแบบ "สะท้อนคิด" (Reflexive Approach) ที่ให้ความสำคัญกับการตระหนักรู้ของนักวิจัยเกี่ยวกับตำแหน่งแห่งที่และค่านิยมของตนเองที่มีผลต่อการตีความและการสร้างความรู้ในบริบททางการเมืองและสังคม

3. กลยุทธ์การวิจัย (Strategies) องค์ความรู้ใหม่ในกลยุทธ์การวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ได้พัฒนากลยุทธ์เฉพาะที่สอดคล้องกับบริบทของการบริหารงานภาครัฐ เช่น การวิจัยเชิงนโยบาย (Policy Research) ที่มุ่งศึกษากระบวนการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการประเมินผลนโยบาย การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการวิจัยและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการวิจัยการบริหารเปรียบเทียบ (Comparative Administration Research) ที่ศึกษาเปรียบเทียบระบบการบริหารงานภาครัฐในบริบทที่แตกต่างกัน กลยุทธ์เหล่านี้มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากกลยุทธ์การวิจัยทางธุรกิจทั่วไป โดยให้ความสำคัญกับมิติทางการเมือง สังคม และวัฒนธรรมที่แวดล้อมองค์การภาครัฐ รวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ

4. ทางเลือก (Choices) องค์ความรู้ใหม่ในด้านทางเลือกวิธีวิทยาได้พัฒนาแนวทางการบูรณาการวิธีการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่สอดคล้องกับความซับซ้อนของปรากฏการณ์ทางรัฐประศาสนศาสตร์

โดยเฉพาะการวิจัยแบบผสมผสานในลักษณะ “การบูรณาการเชิงพหุระดับ” (Multi-level Integration) ที่ศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมและรัฐประศาสนศาสตร์ในหลายระดับ ตั้งแต่ระดับจุลภาค (เช่น พฤติกรรมของเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชน) ระดับกลาง (เช่น องค์การภาครัฐและเครือข่ายนโยบาย) ไปจนถึงระดับมหภาค (เช่น โครงสร้างเชิงสถาบันและบริบททางการเมืองและสังคม) และมีการพัฒนาวิธีวิทยาแบบ “การบูรณาการเชิงสหวิทยาการ” (Interdisciplinary Integration) ที่ผสมผสานแนวคิดและวิธีที่หลากหลาย เช่น รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา จิตวิทยา และมานุษยวิทยา เพื่อให้ได้มุมมองที่รอบด้านเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่ซับซ้อนในทางรัฐประศาสนศาสตร์

5. ขอบเขตเวลา (Time Horizons) องค์ความรู้ใหม่ในด้านขอบเขตเวลาได้พัฒนาแนวทางการวิจัยเชิงยาวนาน (Longitudinal Research) สอดคล้องกับลักษณะของนโยบายสาธารณะและการเปลี่ยนแปลงองค์การภาครัฐที่ใช้เวลายาวนาน โดยเฉพาะการวิจัยแบบการติดตามวงจรนโยบาย (Policy Cycle Tracking) ที่ติดตามนโยบายตั้งแต่การก่อตัว การกำหนดนโยบาย การนำไปปฏิบัติ การประเมินผล และการปรับเปลี่ยนนโยบาย ซึ่งอาจใช้เวลาหลายปีหรือหลายทศวรรษ และมีการพัฒนาแนวทางการวิจัยแบบ “การศึกษาเปรียบเทียบข้ามช่วงเวลา” (Cross-temporal Comparative Study) ที่เปรียบเทียบปรากฏการณ์ทางรัฐประศาสนศาสตร์ในช่วงเวลาที่แตกต่างกันเพื่อวิเคราะห์แนวโน้มและรูปแบบการเปลี่ยนแปลงในระยะยาว

6. เทคนิคและกระบวนการ (Techniques and Procedures) องค์ความรู้ใหม่ในด้านเทคนิคและกระบวนการได้พัฒนาเครื่องมือเฉพาะที่เหมาะสมกับการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ 1) การวิเคราะห์นโยบาย (Policy Analysis) ใช้ในการศึกษาเนื้อหา กระบวนการ และผลกระทบของนโยบายสาธารณะ 2) การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Analysis) ศึกษาบทบาทอิทธิพลและผลประโยชน์ของกลุ่มต่าง ๆ ในกระบวนการนโยบายสาธารณะ 3) การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม (Social Network Analysis) เป็นการศึกษาความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงต่าง ๆ ในเครือข่ายนโยบายและการบริหารงานภาครัฐ 4) การวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis) ศึกษาภาษาและการสื่อสารในบริบททางการเมืองและทางรัฐประศาสนศาสตร์ และ 5) การวิเคราะห์สถาบัน (Institutional Analysis) ศึกษาโครงสร้างกฎเกณฑ์ และบรรทัดฐานของพฤติกรรมในองค์การภาครัฐและกระบวนการนโยบายสาธารณะ

มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากการวิจัยทางธุรกิจทั่วไป โดยให้ความสำคัญกับมิติทางการเมือง สังคม และวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานภาครัฐและนโยบายสาธารณะ

เอกสารอ้างอิง

- Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (4th ed.), SAGE Publications.
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (5th ed.), SAGE Publications.
- Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1994). Competing paradigms in qualitative research. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *Handbook of qualitative research*. (pp. 105–117). Sage Publications, Inc.
- Heron, J., & Reason, P. (1997). A participatory inquiry paradigm. *Qualitative Inquiry*, 3(3), 274-294.
- Mackenzie, N., & Knipe, S. (2006). Research dilemmas: Paradigms, methods and methodology. *Issues in Educational Research*, 16(2), 193-205.
- Saunders, M., Lewis, P., & Thornhill, A. (2009). *Research methods for business students* (5th ed.), Pearson Education.
- Scotland, J. (2012). Exploring the philosophical underpinnings of research: Relating ontology and epistemology to the methodology and methods of the scientific, interpretive, and critical research paradigms. *English Language Teaching*, 5(9), 9-16.
- Silverman, D. (2021). *Qualitative research*. (6th ed.). SAGE Publications.
- Teddlie, C., & Tashakkori, A. (2009). *Foundations of mixed methods research: Integrating quantitative and qualitative approaches in the social and behavioral sciences*. SAGE Publications.
- Yin, R. K. (2018). *Case study research and applications: Design and methods* (6th ed.), SAGE Publications.